

Monumentnummer*: 531956

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 23 januari 2015
Kadaster deel/nr 82803/63

*Woonplaats** Werkendam
*Gemeente** Altena
*Provincie** Noord-Brabant

Locatiennaam Werkendam
Locatieomschrijving Fort aan de Uppelse Dijk

*Kadastrale gemeente** Werkendam
*Sectie** S
*Kadastraal object**
Appartement aanduiding
Grondperceel 2176

*Omschrijving***

Cluster 80.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

BOMVRIJ GEBOUW, REMISE D als representant van een type bomvrije bouwwerken dat aan drie zijden en bovenop is voorzien van een aarden dekking en dat alleen een gevel aan de keelzijde bezit. Het bomvrije gebouw D, gelegen op het zuidwestelijk halfbastion, is ingericht als kruitmagazijn en geschutsremise. Met de toename van de draagwijdte van het geschut, de kracht van de inslagen van projectielen en de explosieve kracht van (brisant)granaten werd het steeds moeilijker weerstand te bieden tegen beschietingen. Verzwaring van metselwerk, toepassing van schokabsorberende metselsystemen (onder meer door middel van bogen en gewelven), flauwe hellingshoeken en gebogen of juist puntige vormen, gebruik van beton - en later van gewapend beton - in steeds zwaardere uitvoering, was een van de manieren om de vestingwerken bestand te houden tegen toenemende aanvalskracht. Bovendien was het aanbrengen van aarddekkingen een goed middel gebleken om de energie van inslagen te absorberen of te dempen. Dit is de reden waarom vele gemetselde of betonnen werken van een aardlaag of een frontbescherming van zand of aarde zijn voorzien. Afhankelijk van de periode van ontstaan - en daarmee van de te verwachten inslagkracht van projectielen - werd van 'bomvrije gebouwen'

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

gesproken, wanneer ze werden geacht bestand te zijn tegen een van tevoren bepaald aantal inslagen van zwaar kaliber. Het bomvrije gebouw, remise D, is uitgevoerd in baksteen en omvat, door de ligging van het werk in het waltalud, bovengrondse bouwlagen op twee niveaus en een kelderverdieping. Toegangsdeur rechts later ingebracht in verkleind kozijn.

Omschrijving

Het BOMVRIJ GEBOUW, REMISE D bevindt zich aan de zuidwestzijde van het werk in de frontwal en strekt zich daar met een ca. 40 m lange, relatief lage gevel uit over twee 'gelijkvloerse' niveaus: het rechter deel van de remise ligt op een verdiepingniveau hoger dan in het linker deel. Dit niveauverschil hield verband met de (oorspronkelijke) inrichting van de hoofdwal ter plaatse met een lage flank voor grachtverdediging en een hoge flank voor de bestrijking van de Uppelsedijk en het voorterrein. Het werk is bovenop en aan de drie frontzijden gedekt met aardwerken; alleen een gevel aan de noordzijde is zichtbaar. De gevel van het rechter deel eindigt in een stompe punt, helt flauw naar links en verloopt verder horizontaal, om dan in een schuine keermuur te eindigen. Het bomvrij gebouw, remise D is uitgevoerd in baksteen, kreeg een sobere vorm, vrijwel zonder plastic of kenmerken van geleding. Een beperkt aantal, deels dichtgezette gevelopeningen, waaronder een later gewijzigde, onder drie rollagen getoogde toegang rechts en een van oorsprong kleinere toegang, lager in het linkse geveldeel. In het interieur onder meer een gemetselde trap die langs meerdere getoogde ruimten voert en een gang die eveneens toegang geeft tot verschillende aanliggende ruimten. Een munitielift, een eenvoudig privaat, vele houten deuren en inwendige vensters maken deel uit van het in belangrijke mate authentieke interieur van het bouwwerk. Behoudens enkele wijzigingen in de gevel is het gebouw gaaf en tevens is het in goede staat.

Waardering

Het BOMVRIJ GEBOUW, REMISE D van het Fort aan de Uppelse Dijk / Fort Altena is van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op: a. het systeem van inundatie en accesverdediging (19de eeuw), b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de eeuw).

Het onderdeel is relatief zeldzaam en representatief omdat het een van de weinige gebouwen is, die ingericht ten behoeve van een lage en hoge flank.

Het betreft hier een onderdeel van omstreeks 1880, namelijk een voorbeeld van een door aardwerken beschermd, bomvrij gebouw voor opslag van materieel.

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex.

* Het onderdeel is representatief omdat het een goed voorbeeld is van een onderkomen voor materieel als onderdeel van een fort in het laatste kwart van de 19e eeuw.

* Het onderdeel is goed bewaard omdat diverse kenmerkende onderdelen in exterieur en interieur behouden en herkenbaar zijn gebleven.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Militair verblijfsgebouw

Functie